

Zadanie 1.7 Analiza pozostałości środków ochrony roślin w płodach rolnych pochodzących z produkcji pierwotnej oraz w wodach podziemnych i powierzchniowych w pobliżu miejsc produkcji

Kierownik zadania: dr Anna Nowacka

Celem zadania była kontrola prawidłowości przestrzegania obowiązujących przepisów prawnych w zakresie stosowania środków ochrony roślin. Monitorowane były pozostałości środków ochrony roślin w płodach rolnych oraz w wodach powierzchniowych i podziemnych.

Zadanie było wykonywane na potrzeby urzędowych kontroli przestrzegania obowiązujących przepisów prawnych w zakresie stosowania środków ochrony roślin prowadzonych przez PIORiN, ARiMR i IJHARS.

W 2022 roku w ramach zadania pobrano do badań w kierunku pozostałości środków ochrony roślin 3064 próbki, w tym 2614 próbek płodów rolnych (2120 próbek – PIORiN / kontrola planowa 2043 próbki, w tym 153 próbki nasion zbóż/roślin strączkowych badanych w kierunku glifosatu, interwencje – 77 próbek; 350 próbek – ARiMR; 144 próbki ekologiczne – IJHARS) i 450 próbek wód. W płodach rolnych ogółem oznaczano 590 substancji aktywnych i/lub ich metabolitów, a w wodach 327. Próbkę pobrano zgodnie z harmonogramem.

Na podstawie, uzyskanych wyników badań próbek pobranych przez PIORiN i ARiMR, oceniano przestrzeganie przez producentów płodów rolnych zapisów art. 55 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) NR 1107/2009 z dnia 21 października 2009 r. dotyczącego wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i uchylającego dyrektywy Rady 79/117/EWG i 91/414/EWG (Dz. Urz. L 309, str. 1 z 24.11.2009 r. z późn. zm.); art. 46 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz.U. 2020 poz. 2097, Dz.U. z 2022 r. poz. 2185) oraz rozporządzenia (WE) Nr 396/2005 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 lutego 2005 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych poziomów pozostałości pestycydów w żywności i paszy pochodzenia roślinnego i zwierzęcego oraz na ich powierzchni, zmieniające dyrektywę Rady 91/414/EWG (Dz. Urz. L 70, str. 1 z 16.03.2005 r. z późn. zm.).

Badania próbek produktów ekologicznych dostarczanych przez WIJHARS były wykonywane w ramach działań wynikających z ustawy z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym (Dz.U. 2020 poz. 1324) oraz ustawy z dnia 23 czerwca 2022 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej (Dz.U. 2022 poz. 1370), zastępującej z dniem 1 lipca 2022 r. ustawę o rolnictwie ekologicznym, i w związku z ustawą z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych (Dz. U. z 2022 r., poz. 1688, 2185, 2254.).

Analiza próbek wód dostarczonych przez WIOŚ związana była z przestrzeganiem art. 55 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) NR 1107/2009 (Dz. Urz. L 309, str. 1 z 24.11.2009 r.), art. 11 i 14 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/128/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania na rzecz

zrównoważonego stosowania pestycydów (Dz. Urz. L 309, str. 71 z 24.11.2009 r.), jak również rozporządzeń wykonawczych do ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz.U. 2020 poz. 2097, Dz.U. z 2022 r. poz. 2185).

W roku 2022, w 752 z 1888 próbek (39,8%) pobranych z roślin uprawnych w ramach kontroli planowej przez PIORiN (bez próbek ze stref ochronnych) stwierdzono pozostałości środków ochrony roślin. Ogółem wykryto 110 substancji. Odsetek próbek niepełniejących wymagań, tzn. z przekroczeniami najwyższych dopuszczalnych pozostałości (NDP) po uwzględnieniu 50-procentowej niepewności pomiaru (dokument SANTE/11312/2021) raportowanymi do systemu RASFF, stanowił 0,7%. Stosowanie związków niedopuszczonych do stosowania stwierdzono w 11,9% próbek. W 153 próbkach pobranego ziarna zbóż i nasion roślin strączkowych wykonano dodatkowo badania pod kątem glifosatu. Pozostałości tego związku stwierdzono w 3,3% próbek w stężeniach nie przekraczających NDP. Pozostałości środków ochrony roślin badano także w 155 próbkach pobranych ze stref ochronnych wód, pobranych przy zbiornikach oraz ciekach wodnych graniczących z polami uprawnymi. Ich obecność wykryto w 16,8% próbek ze stref ochronnych, natomiast procent próbek pochodzących z przyległych do stref ochronnych upraw z pozostałościami stanowił 34,8%. W ramach urzędowej kontroli PIORiN wykonano również badania pozostałości środków ochrony roślin w 77 próbkach pobranych w ramach interwencji, w 79,2% próbek zostały wykryte.

W ramach nadzoru rolnictwa ekologicznego prowadzonego przez IJHARS pobrano w krajowych gospodarstwach ekologicznych 144 próbki. W 11,1% próbek pochodzących z upraw ekologicznych wykryto pozostałości środków ochrony roślin niedozwolonych do stosowania w produkcji organicznej.

W ramach kontroli wzajemnej zgodności (ang. cross compliance), prowadzonej przez ARiMR, oznaczono pozostałości środków ochrony roślin w 350 próbkach płodów rolnych. W 11,1% próbek pozostałości wykryto, ogółem stwierdzono pozostałości 17 substancji. Obecność związków niedozwolonych do stosowania odnotowano w 2 próbkach (0,6%).

W roku 2022 przebadano 450 próbek wód, w tym 441 próbek wód powierzchniowych oraz 9 próbek wód podziemnych. Do badań wód powierzchniowych wytypowano 75 punktów pomiarowo-kontrolnych (ppk) w całej Polsce (bez województw łódzkiego i mazowieckiego), dla wód podziemnych 3 ppk na obszarze województwa wielkopolskiego. Próbkami wód powierzchniowych były pobierane w miesięcznych cyklach, od kwietnia do października, a wód podziemnych 3-krotnie. W wodach powierzchniowych wykryto pozostałości 74 substancji, głównie herbicydów i fungicydów. Odsetek próbek z pozostałościami wynosił 51,1%, a z sumą pozostałości pestycydów przekraczającą wartość granicznego wskaźnika jakości wody mieszczącego się w kategorii A1 (Σ pozostałości pestycydów powyżej 1 $\mu\text{g/l}$) – 5,3%. W żadnej z przebadanych próbek wód podziemnych nie wykryto pozostałości poszukiwanych środków ochrony roślin.

W ramach zadania uzyskano informacje o wykryciu przekroczeń najwyższych dopuszczalnych poziomów pozostałości lub substancji czynnych niedozwolonych do ochrony roślin

uprawnnych. Informacje o przekroczeniach NDP były wysyłane do WIORiN lub ARMiR również w formie powiadomień RASFF w ramach systemu wczesnego ostrzegania o niebezpiecznej żywności i paszach, zgodnie z wymaganiami unijnymi – rozporządzeniem nr 178/2002 oraz rozporządzeniem Komisji (UE) nr 16/2011 z dnia 10 stycznia 2011 r. ustanawiającym środki wykonawcze dla systemu wczesnego ostrzegania o niebezpiecznych produktach żywnościowych i paszach (Dz. Urz. UE L 6 z 11.01.2011, str. 7) oraz krajowymi – z ustawą z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz.U. 2022 poz. 2132).

Raporty z prowadzonych krajowych badań pozostałości środków ochrony roślin w liczbie 2120 przekazano do WIORiN, 350 do ARiMR oraz 144 do IJHARS. Dane zawarte w raportach zostały wykorzystane do oceny jakości polskich płodów rolnych, przez co stanowiły wsparcie polskiego eksportu do państw członkowskich Unii Europejskiej i innych państw. Raporty, oprócz informacji o występujących skażeniach pozostałościami środków ochrony roślin, zawierają również oceny prawidłowości stosowania środków ochrony roślin w kontrolowanych uprawach. W incydentalnych przypadkach raporty stanowiły podstawę do egzekwowania przepisów od producentów przez Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz ARiMR i do uruchamiania procedury powiadamiania zgodnie z systemem RASFF. Łącznie przekazano 14 powiadomień RASFF.

Uzyskane rezultaty pozwalają w porę identyfikować pojawiające się problemy i usprawnić nadzór nad prawidłowym stosowaniem pestycydów w ochronie roślin.

Badania wykonywano na bieżąco w przewidzianym terminie. W przypadku próbek planowych pobranych przez PIORiN z części jadalnych następujących gatunków roślin: truskawka, malina, porzeczka, winorośl, wiśnia, czereśnia, brzoskwinia, sałata i koper, dla których przewidywany termin wykonania badań wynosił 5-dni, raporty z badań przekazano średnio w ciągu 3 dni, maksymalnie 5 dni roboczych. Raporty dla próbek pozostałych przesyłano do wszystkich inspekcji (PIORiN, IJHARS, ARiMR) przeciętnie w ciągu 6 dni roboczych, maksymalnie 13.